C/2026/90054

30.6.2026

Korigendum k spoločnému vyhláseniu Európa pre kultúru – kultúra pre Európu

(Úradný vestník Európskej únie C, C/2026/3440, 25. júna 2026)

Znenie spoločného vyhlásenia sa nahrádza takto:

SPOLOČNÉ VYHLÁSENIE EURÓPA PRE KULTÚRU – KULTÚRA PRE EURÓPU

I. ÚVOD

1. Komisia 12. novembra 2025 predložila Rade a Európskemu parlamentu návrh spoločného vyhlásenia Európa pre kultúru – kultúra pre Európu (ďalej len „spoločné vyhlásenie“) ([1]). Cieľom tohto vyhlásenia je zaistiť posilnenie politického záväzku v oblasti kultúry v rámci príslušných úloh a právomocí každej inštitúcie.

2. Výbor stálych predstaviteľov 1. apríla poveril predsedníctvo, aby začalo medziinštitucionálne rokovania s Európskym parlamentom a Komisiou na základe znenia uvedeného v dokumente 7663/26 REV 1, ktoré 21. januára 2026 a 17. februára 2026 preskúmal výbor pre kultúrne záležitosti.

3. Uskutočnili sa štyri medziinštitucionálne zasadnutia s cieľom prediskutovať znenie vyhlásenia; tri na technickej úrovni (22. apríla, 4. mája, 6. mája 2026) a jedno na politickej úrovni (18. mája 2026 v Štrasburgu), na ktorých sa dosiahla predbežná politická dohoda s Európskym parlamentom a Komisiou. Kompromisné znenie sa uvádza v prílohe.

4. Spoločné vyhlásenie by teraz mali podpísať Európsky parlament, Rada a Komisia.

II. ZÁVER

Výbor stálych predstaviteľov sa preto vyzýva, aby:

— potvrdil dohodu a

— odporučil Rade, aby:

  — schválila znenie spoločného vyhlásenia Európa pre kultúru – kultúra pre Európu, ako sa uvádza v prílohe, a

  — poverila predsedníctvo podpísaním vyhlásenia v jej mene.

([1]) 15410/25 ADD 2.

Съставено в Брюксел на осемнадесети юни две хиляди двадесет и шеста година.

Hecho en Bruselas, el dieciocho de junio de dos mil veintiséis.

V Bruselu dne osmnáctého června dva tisíce dvacet šest.

Udfærdiget i Bruxelles den attende juni to tusind og seksogtyve.

Geschehen zu Brüssel am achtzehnten Juni zweitausendsechsundzwanzig.

Kahe tuhande kahekümne kuuenda aasta juunikuu kaheksateistkümnendal päeval Brüsselis.

Έγινε στις Βρυξέλλες, στις δεκαοκτώ Ιουνίου δύο χιλιάδες είκοσι έξι.

Done at Brussels on the eighteenth day of June in the year two thousand and twenty six.

Fait à Bruxelles, le dix-huit juin deux mille vingt-six.

Arna dhéanamh sa Bhruiséil, an t-ochtú lá déag de Mheitheamh sa bhliain dhá mhíle fiche a sé.

Sastavljeno u Bruxellesu osamnaestog lipnja godine dvije tisuće dvadeset šeste.

Fatto a Bruxelles, addì diciotto giugno duemilaventisei.

Briselē, divi tūkstoši divdesmit sestā gada astoņpadsmitajā jūnijā.

Priimta du tūkstančiai dvidešimt šeštų metų birželio aštuonioliktą dieną Briuselyje.

Kelt Brüsszelben, a kétezerhuszonhatodik év június havának tizennyolcadik napján.

Magħmul fi Brussell, fit-tmintax-il jum ta' Ġunju fis-sena elfejn u sitta u għoxrin.

Gedaan te Brussel, achttien juni tweeduizend zesentwintig.

Sporządzono w Brukseli dnia osiemnastego czerwca roku dwa tysiące dwudziestego szóstego.

Feito em Bruxelas, em dezoito de junho de dois mil e vinte e seis.

Întocmit la Bruxelles la optsprezece iunie două mii douăzeci și șase.

V Bruseli osemnásteho júna dvetisícdvadsaťšesť.

V Bruslju, osemnajstega junija dva tisoč šestindvajset.

Tehty Brysselissä kahdeksantenatoista päivänä kesäkuuta vuonna kaksituhattakaksikymmentäkuusi.

Som skedde i Bryssel den artonde juni år tjugohundratjugosex.

За Европейския парламент
Por el Parlamento Europeo
Za Evropský parlament
For Europa-Parlamentet
Für das Europäische Parlament
Euroopa Parlamendi nimel
Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
For the European Parliament
Par le Parlement européen
Thar ceann Pharlaimint na hEorpa
Za Europski parlament
Per il Parlamento europeo
Eiropas Parlamenta vārdā –
Europos Parlamento vardu
az Európai Parlament részéről
Ghall-Parlament Ewropew
Voor het Europees Parlement
W imieniu Parlamentu Europejskiego
Pelo Parlamento Europeu
Pentru Parlamentul European
Za Európsky parlament
Za Evropski parlament
Euroopan parlamentin puolesta
För Europaparlamentet

Председател
La Presidenta
Předsedkyně
Formand
Die Präsidentin
President
Η Πρόεδρος
The President
La présidente
An tUachtarán
Predsjednica
La Presidente
Priekšsēdētāja
Pirmininkė
Az elnök
Il-President
De Voorzitter
Przewodnicząca
A Presidente
Președinta
Predsedníčka
Predsednica
Puhemies
Ordförande

Roberta METSOLA

За Съвета на Европейския съюз
Por el Consejo de la Unión Europea
Za Radu Evropské unie
For Rådet for Den Europæiske Union
Für den Rat der Europäischen Union
Euroopa Liidu Nõukogu nimel
Για το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
For the Council of the European Union
Pour le Conseil de l'Union européenne
Thar ceann na Comhairle
Za Vijeće Europske unije
Per il Consiglio dell'Unione europea
Eiropas Savienības Padomes vārdā
Europos Sąjungos Tarybos vardu
Az Európai Unió Tanácsa részéről
Ghall-Kunsill ta' l-Unjoni Ewropea
Voor de Raad van de Europese Unie
W imieniu Rady Unii Europejskiej
Pelo Conselho da União Europeia
Pentru Consiliul Uniunii Europene
Za Radu Európskej únie
Za Svet Evropske unije
Euroopan unionin neuvoston puolesta
För Europeiska unionens råd

Председател
El Presidente
Předseda
Formand
Der Präsident
Eesistuja
Ο Πρόεδρος
The President
Le Président
An tUachtarán
Predsjednik
Il Presidente
Priekšsēdētājs
Pirmininkas
Az elnök
Il-President
De Voorzitter
Przewodniczący
O Presidente
Președintele
Predseda
Predsednik
Puheenjohtaja
Ordförande

Nikos CHRISTODOULIDES

За Европейската комисия
Por la Comisión Europea
Za Evropskou komisi
For Europa-Kommissionen
Für die Europäische Kommission
Euroopa Komisjoni nimel
Για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή
For the European Commission
Par la Commission européenne
Thar ceann an Choimisiúin
Za Europsku komisiju
Per la Commissione europea
Eiropas Komisijas vārdā –
Europos Komisijos vardu
az Európai Bizottság részéről
Ghall-Kummissjoni Ewropea
Voor de Europese Commissie
W imieniu Komisji Europejskiej
Pela Comissão Europeia
Pentru Comisia Europeană
Za Európsku komisiu
Za Evropsko komisijo
Euroopan komission puolesta
För Europeiska kommissionen

Председател
La Presidenta
Předsedkyně
Formand
Die Präsidentin
President
Η Πρόεδρος
The President
La présidente
An tUachtarán
Predsjednica
La Presidente
Priekšsēdētāja
Pirmininkė
Az elnök
Il-President
De Voorzitter
Przewodnicząca
A Presidente
Președinta
Predsedníčka
Predsednica
Puheenjohtaja
Ordförande

Ursula von der LEYEN

PRÍLOHA

Návrh spoločného vyhlásenia

Európa pre kultúru – kultúra pre Európu

Preambula

Keďže:

a) Európa je kontinent s nesmiernym rozsahom umenia, kultúry, tvorivosti a s bohatým kultúrnym dedičstvom a históriou. Kultúrna rozmanitosť a dynamickosť Európy, ktoré poháňa excelentnosť jej umelcov a kultúrnych a tvorivých profesionálov, sú základom hodnôt a identity EÚ, podporujú európsky pocit spolupatričnosti a spoločnej európskej identity a posilňujú demokraciu.

b) Kultúrne a kreatívne odvetvia a priemysel sú dynamickými hospodárskymi sektormi. Zahŕňajú všetky formy vyjadrenia a prejavu súvisiace s umením, kultúrou, kultúrnym dedičstvom, ako aj audiovizuálnou a mediálnou oblasťou. Sú strategickým zdrojom konkurencieschopnosti a súdržnosti Európy, generujú hospodársky rast, majú pozitívne vedľajšie účinky v rôznych odvetviach a na rôznych územiach, vytvárajú kvalifikované pracovné miesta a sú hnacím motorom tvorivej a inovačnej výhody EÚ.

c) Kultúra a kultúrne dedičstvo sú pilierom základných hodnôt, na ktorých je EÚ založená – úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv (článok 2 ZEÚ) – a stelesňujú motto „Zjednotení v rozmanitosti“. Hlavným cieľom EÚ v oblasti kultúry je rešpektovať a propagovať jej bohatú kultúrnu a jazykovú rozmanitosť; zabezpečovať zachovávanie a zveľaďovanie európskeho kultúrneho dedičstva a podnecovať spoluprácu medzi členskými štátmi (článok 3 ZEÚ, článok 167 ZFEÚ), a tak podporovať činnosti členských štátov v oblasti kultúry.

d) Kultúra a kultúrne dedičstvo vytvárajú priestor na predstavy o budúcnosti, akú by sme si želali, a sú nevyhnutné pre európsky spôsob života. Poskytujú platformu pre verejný dialóg, spájajú komunity, obohacujú životy, prinášajú súdržnosť do našich spoločností a sú dôležitým vektorom vonkajšej činnosti EÚ. EÚ môže využiť svoje kultúrne bohatstvo na budovanie odolnosti, podporovanie mieru a demokracie a podnecovanie inovačných riešení, ktoré prispievajú k udržateľnému rozvoju.

e) Kultúra je pre EÚ strategickým zdrojom, ktorý jej umožňuje čeliť naliehavej realite súčasnosti, zhŕňajúcej geopolitické a geoekonomické napätie, globálne otepľovanie a zhoršovanie životného prostredia, sociálne a hospodárske nerovnosti, rýchle technologické zmeny, demografické zmeny a krízu v oblasti duševného zdravia. Kultúrne a kreatívne odvetvia a priemysel vrátane audiovizuálneho priemyslu zároveň čelia aj vlastným výzvam, ktoré si vyžadujú cielenú podporu a rozhodné kroky.

f) Toto vyhlásenie je vyjadrením dlhodobej strategickej vízie, ktorej cieľom je postaviť kultúru do centra európskej identity, a to aj na základe výsledkov pracovných plánov EÚ pre kultúru. Zdôrazňuje sa v ňom význam kultúry pre jednotlivcov, komunity a EÚ a posilňujú sa kultúrne práva a zásady. Uznáva sa v ňom, že kultúrne aktivity, statky a služby sú nositeľom identít, hodnôt a významov. Tiež sa v ňom opätovne potvrdzuje, že Únia by mala vo všetkých svojich činnostiach zohľadňovať kultúrne aspekty, najmä s cieľom rešpektovať a propagovať rozmanitosť svojich kultúr.

g) Uznaním podpornej úlohy EÚ v oblasti kultúry sa v tomto vyhlásení potvrdzujú spoločné politické záväzky a oblasti zodpovednosti Európskeho parlamentu, Rady Európskej únie a Európskej komisie, a to v rámci ich príslušných právomocí a v plnom súlade s právom EÚ, ktoré vychádzajú z kľúčových smerov stanovených v dokumente Komisie z roku 2025 s názvom Kultúrny kompas pre Európu.

Spoločné vyhlásenie Európa pre kultúru – kultúra pre Európu

Naším cieľom je podporovať kultúru ako zdroj aj užívateľa európskej jednoty, demokracie, rozmanitosti, excelentnosti a konkurencieschopnosti, a zároveň upevňovať toto jej postavenie. Preto sa zaväzujeme:

— posilňovať úlohu Európskej únie ako svetovej kultúrnej veľmoci a dynamického centra tvorivosti, kde môže každý slobodne tvoriť, mať prístup ku kultúre a venovať sa jej. Touto úlohou sa podporujú kultúrne práva a posilňuje sa postavenie občanov a tvorivých profesionálov,

— zabezpečovať, aby kultúra zostala hnacou silou sociálno-ekonomickej a územnej štruktúry Európy, uznávajúc vnútornú, spoločenskú, občiansku a hospodársku hodnotu kultúry a jej transformačný potenciál,

— podporovať opatrenia s cieľom posilniť postavenie, prosperovať, inovovať a konkurovať na celosvetovej úrovni,

— uznať vnútornú hodnotu kultúry a jej úlohu ako verejného statku, ktorý prispieva k odolnosti a udržateľnému rastu EÚ.

V súlade s týmito záväzkami a štyrmi kľúčovými smermi Kultúrneho kompasu pre Európu vyhlasujeme, že prijímame nasledujúce zásady kultúrnych politík v Európe:

1. **Sloboda umeleckého prejavu** a sloboda tvoriť sú základom kultúry a zohrávajú nezastupiteľnú úlohu pri podporovaní demokratických spoločností a presadzovaní európskych hodnôt.

Zaväzujeme sa:

— chrániť slobodu umeleckého prejavu a rešpektovať hodnoty EÚ ako základného kameňa demokracie a základných práv v Európskej únii,

— chrániť umelcov a kultúrnych pracovníkov pred cenzúrou, zastrašovaním a neprimeraným zasahovaním,

— chrániť nezávislosť kultúrnych inštitúcií.

2. **Kultúrna a jazyková rozmanitosť** sú základnými hodnotami, na ktorých je EÚ založená. Zaväzujeme sa:

— podporovať, vyzdvihovať a zachovávať bohatú kultúrnu a jazykovú rozmanitosť Európskej únie a jej kultúrnu zvrchovanosť,

— podporovať bohatú rozmanitosť kultúrnych diel a kultúrneho obsahu vytvorených v Európe, najmä online, a zabezpečovať ich viditeľnosť a vyhľadateľnosť, a to vo všetkých úradných jazykoch EÚ pri plnom rešpektovaní jazykovej rozmanitosti.

3. **Prístup ku kultúre** je základným pilierom demokratických a inkluzívnych spoločností. Zaväzujeme sa:

— zlepšiť inkluzívny prístup ku kultúre a kultúrnemu dedičstvu, účasť na nich, ich využívanie a prínos pre všetkých, najmä pre mladšie generácie,

— venovať osobitnú pozornosť kultúrnym právam, ktoré zahŕňajú prístup ku kultúre, v prípade zraniteľných osôb vrátane osôb so zdravotným postihnutím, marginalizovaných alebo znevýhodnených osôb a ľudí žijúcich vo vidieckych alebo vzdialených oblastiach alebo v oblastiach s nedostatočnou dostupnosťou služieb – vrátane oblastí, ktorým hrozí vyľudňovanie alebo ktoré čelia sociálno-ekonomickým problémom,

— zlepšovať a skvalitňovať kultúrnu infraštruktúru v celej Európe, pričom pozornosť budeme venovať riešeniu sociálno-ekonomických a územných rozdielov a podporovaniu účasti na kultúrnom živote na miestnej úrovni.

4. Každý má právo na **spravodlivé, primerané, zdravé a bezpečné pracovné podmienky**, čo platí aj pre umelcov a kultúrnych pracovníkov, ktorí sú srdcom našich kultúrnych a kreatívnych odvetví a priemyslu. Spravodlivé odmeňovanie a primerané pracovné podmienky sú základom umeleckej slobody a kultúrnej rozmanitosti. Zaväzujeme sa:

— s ohľadom na úlohu a autonómiu sociálnych partnerov presadzovať spravodlivé odmeňovanie, primeranú sociálnu ochranu všetkých umelcov a kultúrnych pracovníkov a ich prístup k rozvoju zručností a mobilite, ako aj podporovať ich práva na kolektívne vyjednávanie a zvyšovať ich bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci vrátane duševného zdravia,

— presadzovať rodovú rovnosť v kultúre a kultúrnom dedičstve a chrániť práva umelcov a kultúrnych pracovníkov so zdravotným postihnutím.

5. **Mladí ľudia** majú kľúčový význam pri formovaní budúcnosti Európy a jej rozmanitého kultúrneho prostredia. Zaväzujeme sa:

— presadzovať zastúpenie a účasť mladých ľudí na formovaní kultúrnych politík v záujme posilnenia ich hlasu pri rozhodovacích procesoch, ktoré sa ich týkajú,

— podporovať mladých a začínajúcich umelcov vrátane marginalizovaných či znevýhodnených osôb, uznávať ich prínos pre európsku kultúru a kultúrne dedičstvo,

— podporovať medzigeneračnú spoluprácu a výmenu medzi umelcami s cieľom zabezpečiť prenos zručností, vedomostí a tradícií.

6. Synergia medzi **kultúrou, umením a vzdelávaním** je základom rozvoja a prosperity budúcich spoločností. Zaväzujeme sa:

— podporovať umelecké vzdelávanie pre všetkých v rámci formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania ako súčasti celoživotného vzdelávania, čím sa prispeje k rozmanitosti a odolnosti EÚ,

— podporovať prístup STEAM (veda, technológia, inžinierstvo, umenie a matematika) a interdisciplinárne a transdisciplinárne synergie medzi kultúrou, umením, vedou a technológiou.

7. Kultúrna angažovanosť má preukázateľne pozitívny vplyv na **zdravie a blaho** jednotlivcov a komunít. Zaväzujeme sa:

— podporovať – prostredníctvom našich politík – pozitívne účinky kultúry a účasti na kultúrnom živote na zdravie a blaho,

— vymieňať si najlepšie postupy a inovačné prístupy v rôznych odvetviach.

8. Etické, udržateľné a zodpovedné používanie, vývoj a správa systémov **umelej inteligencie** by mali podporovať ľudskú tvorivosť prostredníctvom spravodlivého prístupu zameraného na človeka a založeného na právach. Ten prístup by mal: rešpektovať kultúrne práva, prístupnosť, inkluzívnosť a kultúrnu rozmanitosť; podporovať vyhľadateľnosť a viditeľnosť európskeho, vnútroštátneho a miestneho obsahu a prispievať k nim; podporovať konkurencieschopnosť; bojovať proti digitálnym rozdielom a podporovať digitálnu integráciu. Zaväzujeme sa:

— podporovať ľudskú tvorbu a európsku kultúrnu a jazykovú digitálnu suverenitu, ako aj riešenie etických rizík vyplývajúcich z predsudkov a kultúrnej homogenizácie,

— chrániť práva duševného vlastníctva riešením vplyvu umelej inteligencie na tvorcov a ich spravodlivé odmeňovanie a zároveň byť otvorení inováciám,

— podporovať transparentnosť obsahu vytvoreného umelou inteligenciou s cieľom uľahčiť rozlišovanie medzi obsahom vytvoreným človekom a obsahom vytvoreným umelou inteligenciou,

— monitorovať a zmierňovať vplyv umelej inteligencie na pracovné miesta, ako aj podporovať kultúrne a kreatívne odvetvia a priemysel pri prispôsobovaní sa technologickým zmenám a získavaní digitálnych zručností,

— podporovať využívanie umelej inteligencie ako nástroja na podporu kultúrnych a kreatívnych profesionálov a umožniť kultúrnym a kreatívnym odvetviam a priemyslu využívať príležitosti, ktoré tieto technológie ponúkajú, čím sa posilní inovačná kapacita Európy a globálna technologická konkurencieschopnosť.

9. **Kultúrne dedičstvo** spája našu minulosť s našou budúcnosťou. Je symbolom jednoty v rozmanitosti a základom našej identity, demokracie a odolnosti. Zaväzujeme sa:

— chrániť, zachovávať a podporovať bohaté európske prírodné a kultúrne dedičstvo – hmotné aj nehmotné – a zároveň využívať digitálne technológie na podporu jeho zachovania, inovovania a prístupu k nemu,

— zlepšovať informovanosť, výskum a budovanie kapacít, ako aj využívanie a interoperabilitu databáz a digitálnych technológií s cieľom čeliť hrozbe nedovoleného obchodovania s kultúrnymi statkami a ďalším súvisiacim trestným činom a zároveň podporovať spoluprácu medzi príslušnými odborníkmi, ako sú odborníci v oblasti kultúrneho dedičstva, presadzovania práva alebo colníctva, a to aj v medzinárodnom kontexte,

— podporovať medzigeneračnú výmenu s cieľom zabezpečiť prenos kultúrneho dedičstva a vedomostí zo starších generácií na mladšie.

10. Kultúra a kultúrne dedičstvo posilňujú **regionálny a územný rozvoj, odolnosť, sociálnu súdržnosť a konvergenciu** medzi regiónmi Európy. Musia byť chránené aj v krízových situáciách, a to aj pred rizikami, ako sú dôsledky zmeny klímy. Zaväzujeme sa:

— využiť potenciál kultúry a kultúrneho dedičstva v synergii s inými oblasťami pri zvyšovaní atraktívnosti všetkých území a riešení územných výziev vrátane boja proti demografickému poklesu, najmä v okrajových, vidieckych, vzdialených oblastiach a v oblastiach s nedostatočnou dostupnosťou služieb a v najvzdialenejších regiónoch EÚ,

— rozvíjať udržateľný kultúrny cestovný ruch, ktorý rešpektuje kultúrne dedičstvo, krajinu a zvyklosti komunít, a prispievať k regionálnemu a miestnemu rozvoju,

— preskúmať rôzne spôsoby integrácie kultúry a kultúrneho dedičstva do spolupráce v oblasti pripravenosti na krízy, bezpečnosti a plánovania pripravenosti na krízy, krízového riadenia a riadenia rizík, rekonštrukcie a obnovy po kríze a budovania mieru.

11. Kultúra vrátane kultúrneho dedičstva má kľúčový význam pri **prechode k environmentálnej udržateľnosti**, keďže formuje hodnoty, správanie a postupy, ktoré sú základom environmentálne zodpovedného rozvoja. Zaväzujeme sa:

— zdôrazňovať význam kultúry v rámci politickej reakcie na ekologické výzvy podporou architektúry, dizajnu, ochrany kultúrneho dedičstva, starostlivosti o krajinu v záujme dosiahnutia kvality, inovácie, inklúzie a excelentnosti, ako aj podporou zavádzania praktických nástrojov a zručností v oblasti ekologizácie a umožnenia zástupcom z oblasti kultúry a kultúrneho dedičstva, aby išli vzorom a menili naratívy v rámci spoločnej tvorby s komunitami.

12. Presadzovanie ambícií tohto vyhlásenia a plné využitie prierezových vplyvov kultúry znamená propagovanie kultúry vo vnútorných a vonkajších politikách EÚ, riešenie potrieb kultúrnych a kreatívnych odvetví a priemyslu a investovanie do nich, ako aj monitorovanie pokroku. Zaväzujeme sa:

— podporovať udržateľnosť kultúrnych a kreatívnych odvetví a priemyslu a zachovávanie kultúrneho dedičstva, a to aj podnecovaním rôznych foriem financovania a zvážením inovatívnych a alternatívnych spôsobov financovania na všetkých úrovniach riadenia,

— zaisťovať účinné uplatňovanie hľadiska kultúry v rámci relevantných stratégií, politík a opatrení EÚ a zodpovedajúcich nástrojov financovania od počiatočnej fázy návrhu až po vykonávanie,

— podporovať cezhraničné šírenie európskych kultúrnych diel v celej ich rozmanitosti,

— udržiavať úzky a pravidelný dialóg s príslušnými zainteresovanými stranami,

— presadzovať toto vyhlásenie – v rámci príslušných úloh a právomocí signatárov – vo vzťahoch EÚ s partnerskými krajinami a príslušnými medzinárodnými organizáciami a podporovať spoluprácu v rámci multilaterálnych fór,

— rozvíjať iniciatívy zamerané na zlepšenie dostupnosti spoľahlivých a porovnateľných údajov o kultúre v záujme podpory rozvoja kultúrnych politík založených na dôkazoch,

— preskúmavať pokrok dosiahnutý v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje toto vyhlásenie.